

47-50 Fånefjell vegmiljø

Bygland, Aust-Agder

47	Rideveg	1500	
48	Kjøreveg	1842	
48	Bjelkebru	1850	
49	Kjøreveg	1923	
50	Kjøreveg	1962	Rv 9

Beskrivelse

Fånefjell består av fire generasjoner veger som er lagt i et krevende terreng med bratte fjellskråninger. Ridevegen fremstår i dag som en sti, stedvis som en hulveg. Den første kjørevegen er ca. 2 km lang, og går gjennom et krevende landskap. Vegen er svært bratt og har skarpe svinger, og er i ytterkant bygd opp av tørrmurer og med stabbesteiner som rekkverk. Flere steinmurte stikkrenner er synlige og godt bevart. Vegen passerer over to trebjelkebruer som er restaurert i senere tid, og begge har brukar av tørrmurt stein. Deler av vegen går i rettere linjer og med lavere stigningsforhold. Partiet lengst nord er delvis ødelagt av dagens skogsdrift. Langs vegen er det bevart en milestein fra 1855. Neste generasjon kjøreveg fra 1926 følger langs fjorden på en fylling av tørrmurt stein og går delvis gjennom en halvtunnel. Strekningen er 1,5 km lang og har flere

møteplasser, og er stengt for motorisert ferdsel. Deler av vegen ble restaurert av Bygland kommune i 1995. I 1997 ble det utarbeidet en tiltaksplan for området mht. bruk som turveger. Dagens Rv 9 er siste generasjon veg, og denne er lagt i tunnel gjennom fjellet. 30 meter sør for tunnelåpningen er det plassert et hestedrikkekar i stein som er flyttet dit i senere tid.

Historikk

Fånefjell har med sitt bratte landskap vært en utfordring for ferdselen. Ridevegen var i bruk frem til 1842, og har sannsynligvis vært brukt fra forhistorisk tid selv om Byglandsfjorden nok var den viktigste ferdselsvegen. Da den første kjørevegen var ferdig i 1842, hadde denne et stigningsforhold som gjorde ferdsel med hest og vogn svært strevsomt. Etter et ras i 1870 ble vegen lagt om forbi rasområdet, og det førte til at stigningsforholdet ble redusert. Vegen har flere ganger vært utsatt for ras, senest i 1997 da den ble skadet på tre steder. Vegen ble i 1926 erstattet av ny veg som delvis ble sprengt inn i fjellet. Deler av traseen ble lagt i en halvtunnel pga. rasfaren og den svært bratte fjellsiden. I 1940 ble det bygd en treoverbygning som skulle ta av for ras, men denne ble senere fjernet. Den økende trafikken førte til at vegen stadig ble utbedret, og halvtunnelen utvidet. Vegen var i bruk frem til 1962 da dagens Rv 9 sto ferdig. Bygging av nyvegen skyldtes delvis rasfaren på gamlevegen, men en annen viktig årsak var også at halvtunnelen ble for lav for biltransporten som gikk til og fra Brokke kraftverk. Nyvegen ble lagt i tunnel tvers igjennom Fånefjell.

Vurdering

Det bratte og vanskelige terrenget viser hvilke utfordringer som vegbyggingen hadde før moderne utstyr gjorde det mulig å sprengre vegen rett gjennom Fånefjell. Folk har tatt seg frem på ulike måter, og de ulike vegene forteller på en instruktiv måte hvorledes dette har vært gjort ut fra de teknologiske mulighetene som forelå gjennom en tidsperiode på mer enn 500 år. Det må utarbeides spesifikke vernebestemmelser for alle vegene og de vegrelaterte kulturminnene som inngår i dette vegmiljøet.

